

บทที่ 3

สภาพทั่วไปและบทบาทของสุขาภิบาลปากน้ำและป่าชายเลนโดยรอบ อ.เมือง จ.ระนอง

สภาพทางกายภาพของสุขาภิบาลปากน้ำ

1. ที่ตั้งและอาณาเขตการปกครอง

สุขาภิบาลปากน้ำตั้งอยู่ในท้องที่บางส่วนของตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีชื่อว่า “สุขาภิบาลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง” ถูกประกาศจัดตั้งให้เป็นสุขาภิบาลเพื่อประโยชน์ในการทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2519 โดยมีเขตการปกครองดังต่อไปนี้ (ดูแผนที่ที่ 3.1 แสดงที่ตั้งของสุขาภิบาลปากน้ำ)

ด้านเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ที่ประภาคารบนเกาะสาระณีษ์ เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตัดผ่านถนนสายระนอง - ปากน้ำ ที่กม. 7.50 ถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองซ้อฝั่งตะวันตก มีความยาว 1.2 กม. เป็นเขาปากน้ำและแม่น้ำกระบุรีมีชุมชนตั้งอยู่บ้างบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ

ด้านตะวันออก จากหลักเขตที่ 2 เป็นเส้นตรงไปทางทิศใต้ตัดผ่านถนนไปจังหวัดระนองที่สะพานข้ามคลองซึ่งแยกมาจากคลองซ้อ ตรงจุดที่สะพานตัดข้ามคลอง ถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองแยกจากคลองคดฝั่งตะวันตก มีความยาว 1.6 กม. จะเป็นชุมชนหนาแน่นเพราะเป็นที่ตั้งของท่าเทียบเรือขององค์การสะพานปลาและคลองด่าน

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 3 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตก ในแนวตะวันออก-ตะวันตก ข้ามคลองคดและคลองซ้อ ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะคดด้านตะวันตก และห่างจากหลักเขตที่ 3 มีความยาว 1.37 กม. ครอบคลุมพื้นที่ป่าชายเลนและชุมชนบริเวณสะพานปลาติดกับคลองซ้อทางทิศตะวันตก ติดกับคลองคดทางด้านทิศตะวันออก

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นตรงไปทางทิศเหนือ บรรจบกับหลักเขตที่ 1 มีความยาว 1.6 กม. เป็นพื้นที่ของเกาะคดบางส่วนและมีพื้นที่บางส่วนเป็นภูเขาและป่าชายเลน (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2518) (แผนที่ 3.2 แสดงขอบเขตของสุขาภิบาลปากน้ำ)

สุขาภิบาลปากน้ำมีพื้นที่ 2.08 ตารางกิโลเมตร ตำบลที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลมี 1 ตำบล คือ ตำบลปากน้ำ หมู่บ้านในเขตสุขาภิบาลมี 3 หมู่บ้านได้แก่

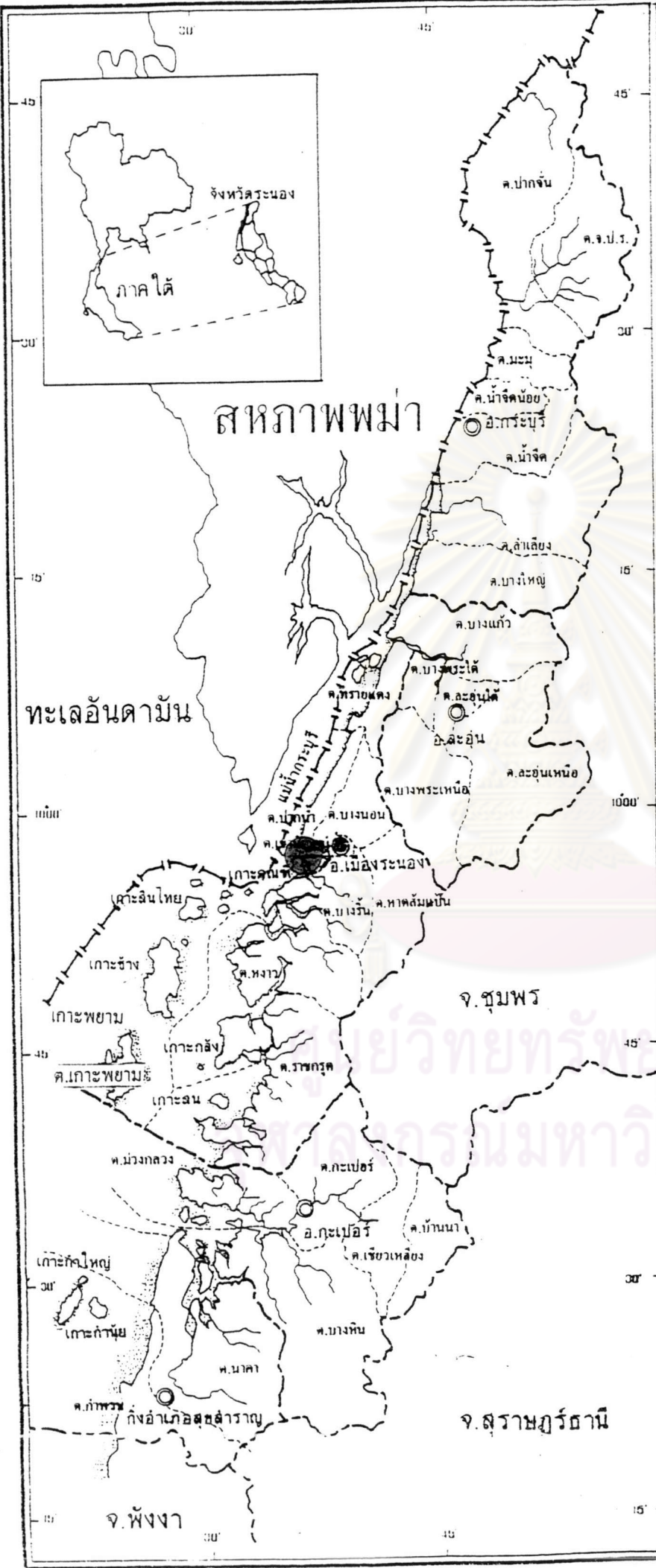
การวางแผนการใช้ที่ดินสวทช. ปากน้ำ
และพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบสวทช. ปากน้ำ
อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

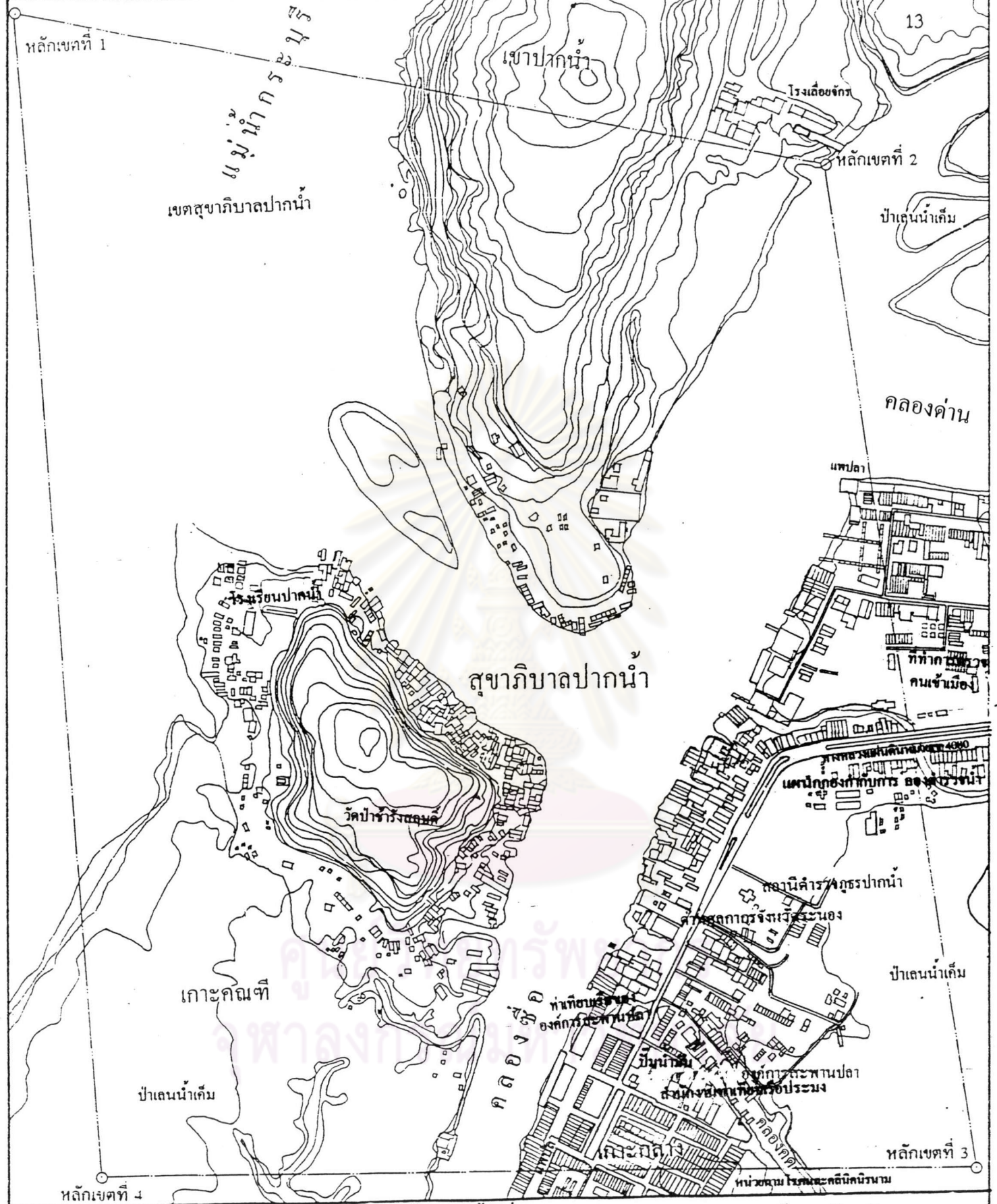
แผนที่ 3.1 แสดงที่ตั้งสวทช. ปากน้ำ

แสดง

ที่ตั้งสวทช. ปากน้ำ

การวางแผนการใช้ที่ดินสุขาภิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

สาขาวิชา การวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	แผนที่ 3.2 แสดงขอบเขตของสุขาภิบาลปากน้ำ		
	เครื่องหมาย ที่อยู่อาศัย ภูเขา	 ถนน เส้นเขตสุขาภิบาล	
	ที่มา : กรมการผังเมือง	มาตราส่วน 1 : 8,500	

1. หมู่บ้านสะพานปลา หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำ
2. หมู่บ้านเกาะคณทิ หมู่ที่ 1,2 ตำบลปากน้ำ
3. หมู่บ้านเขานางหงษ์ หมู่ที่ 6 ตำบลปากน้ำ

หมู่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมดคือ หมู่บ้านสะพานปลาและหมู่บ้านเกาะคณทิ หมู่บ้านเขานางหงษ์จะมีพื้นที่บางส่วนเท่านั้นที่อยู่ในเขตสุขาภิบาล (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2518)

สภาพทางภูมิศาสตร์ของสุขาภิบาลปากน้ำ

ลักษณะทางภูมิประเทศของพื้นที่ของสุขาภิบาลสามารถแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

1. ภูเขา(ป่าบก)
2. ชุมชน
3. ป่าชายเลน
4. น้ำกร่อยและน้ำทะเล

พื้นที่ของสุขาภิบาลเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านไม่เท่าที่ครอบคลุมคลอง 3 คลองคือ คลองคด คลองซื่อ คลองด่าน แม่น้ำ 1 สายคือแม่น้ำกระบุรี เป็นพื้นที่ดินเลนที่เกิดขึ้นเพราะการสะสมของตะกอนที่ถูกแม่น้ำและคลองพัดพามาสะสมกันจนเกิดเป็นพื้นดินขึ้นมาจึงเป็นจุดที่มีป่าชายเลนครอบคลุมและขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น และเป็นจุดที่มีลักษณะภูมิประเทศเหมาะสมที่จะเป็นท่าเทียบเรือ เพราะมีเกาะคณทิและภูเขาปากน้ำบนเกาะบังลมเอาไว้ นอกจากนั้นยังมีแนวเขาจากประเทศสหภาพพม่ามาบังคลื่นลมไว้ได้อีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากเป็นทางไหลของคลอง 3 คลองดังกล่าวที่จะออกสู่ทะเลรวมทั้งแม่น้ำกระบุรีด้วย เรือก็สามารถมาชุมนุมกันได้จากทุกทิศทุกทางเพราะเป็นจุดบรรจบกันของคลองและแม่น้ำ นอกจากนี้ยังมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4080 ซึ่งเป็นถนน 4 ช่องทางการจราจรรองรับในการเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองระนองเพื่อที่จะเดินทางไปยังจังหวัดอื่นต่อไปได้สะดวก

ลักษณะทางภูมิอากาศ

ฤดูร้อน	อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ระยะเวลา 3 เดือน
ฤดูฝน	อยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม - ธันวาคม ระยะเวลา 8 เดือน
ฤดูหนาว	อยู่ในช่วงเดือนมกราคม ระยะเวลา 1 เดือน

การคมนาคม

การเดินทางโดยรถไฟไม่มี

การคมนาคมส่วนใหญ่อาศัยการคมนาคมทางบกโดยรถยนต์เป็นสำคัญ อาศัยเส้นทางติดต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (เพชรเกษม) จากจังหวัดชุมพรแล้วมาเลี้ยวขวาเข้าทางหลวง

แผ่นดินหมายเลข 4080 (เทศบาลเมืองระนอง-ท่าเรือประมง) เจ้าเขตสุขาภิบาลปากน้ำ เมื่อข้ามสะพานข้ามคลองที่แยกจากคลองคดฝั่งตะวันตก

การคมนาคมทางน้ำ อาศัยแม่น้ำกระบุรี, คลองที่อยู่ในพื้นที่และใกล้เคียง ปัจจุบันมีการติดต่อกับสหภาพพม่าโดยทางเรือ

การคมนาคมทางอากาศ หากต้องการเดินทางมายังเขตสุขาภิบาลปากน้ำสามารถนั่งเครื่องบินจากกรุงเทพฯ หรือจากภูเก็ตมาลงที่สนามบินระนอง บริเวณบ้านละออง ต.ราชกรูด อ.เมือง แล้วเดินทางโดยรถยนต์ขึ้นมาจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (เพชรเกษม) เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4080 (เทศบาลเมืองระนอง-ท่าเรือประมง) (ดูแผนที่ที่ 3.3 แสดงการคมนาคม)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นส่วนใหญ่และหนาแน่น มักจะเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับการประมง บางส่วนก็เป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่ถูกถมที่ด้วยดินลูกรังเอาไว้แล้วและก็มีคนจับจองเอาหลักเขตไปปักกันพื้นที่เรียบร้อยแล้ว บ้างก็สร้างอาคารหรือถาวรวัตถุใหญ่โต บริเวณเกาะคดซีก็มีการบุกกรุกเข้าไปใช้พื้นที่ป่าชายเลนบ้างแต่ไม่มากเท่ากับเกาะกลางเพราะมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมกว่าบริเวณทางทิศเหนือของสุขาภิบาลที่เป็นเขาปากน้ำก็จะมีโรงงานเลื่อยไม้และโรงงานอุตสาหกรรมปลาป่นและแปปลาของเอกชนบ้างแต่ไม่มากเท่ากับเกาะกลาง เพราะพื้นที่ของเกาะคดซีและเขาปากน้ำเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชันยากต่อการแผ้วถางทำลายไม่เหมือนกับบริเวณเกาะกลางที่เป็นพื้นที่ราบป่าชายเลนทั้งหมด (ดูแผนที่ 3.4 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งในและนอกเขตสุขาภิบาลที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและไม่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ)

วิเคราะห์ได้จากตารางที่ 3.1 แสดงถึงจำนวนอาคารและสถาบันการศึกษาที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลปากน้ำโดยเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2529 และปี พ.ศ. 2536 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่เพิ่มขึ้น โดยอาคารพาณิชย์ชนิดร้านอุปกรณ์ไฟฟ้าและวิทยุ จะเพิ่มขึ้นสูงมากกว่าการใช้ที่ดินประเภทอื่นเพิ่มขึ้นถึง 9 แห่ง ยกเว้นร้านค้าเครื่องชำต่าง ๆ , โรงงานซ่อมสร้างเครื่องยนต์ โรงงานอื่น ๆ และสามารถดูการเปลี่ยนแปลงโดยใช้แผนที่การใช้ที่ดินในจังหวัดระนอง (ดูแผนที่ 3.5 แสดงการใช้ที่ดินปีพ.ศ. 2529 และแผนที่ 3.6 แสดงการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2536 ของสุขาภิบาลปากน้ำ) และในปี 2538 มีจำนวนอาคารและสถาบันการศึกษาในเขตสุขาภิบาลปากน้ำ ดังนี้

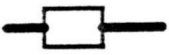

ก. อาคารพาณิชย์

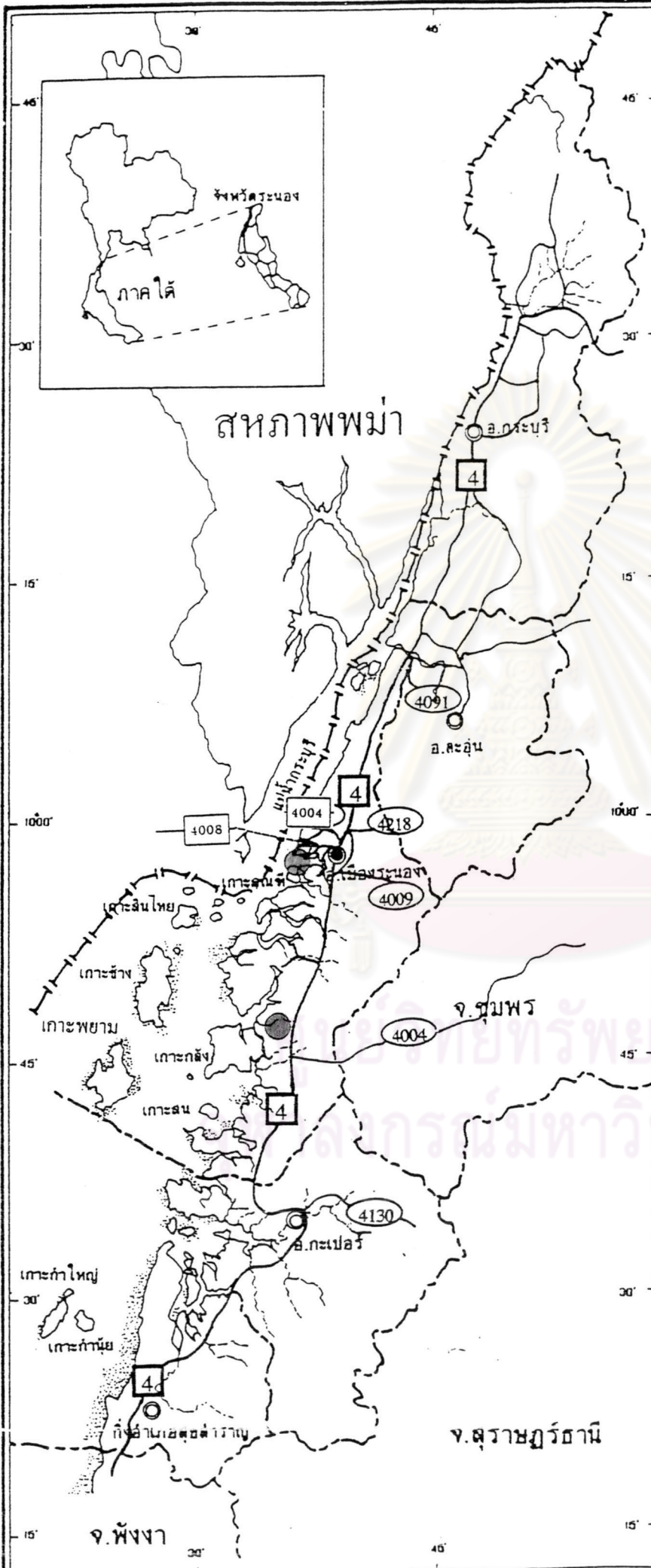
- ร้านค้าเครื่องชำต่าง ๆ	46	ร้าน
- ร้านเครื่องคั้ม-อาหาร	22	ร้าน

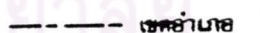

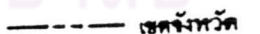
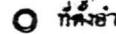

การวางแผนการใช้ที่ดินสุขาภิบาลปากน้ำ
และพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบสุขาภิบาล
อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

แผนที่ 3.3 แสดงการคมนาคม

แสดง

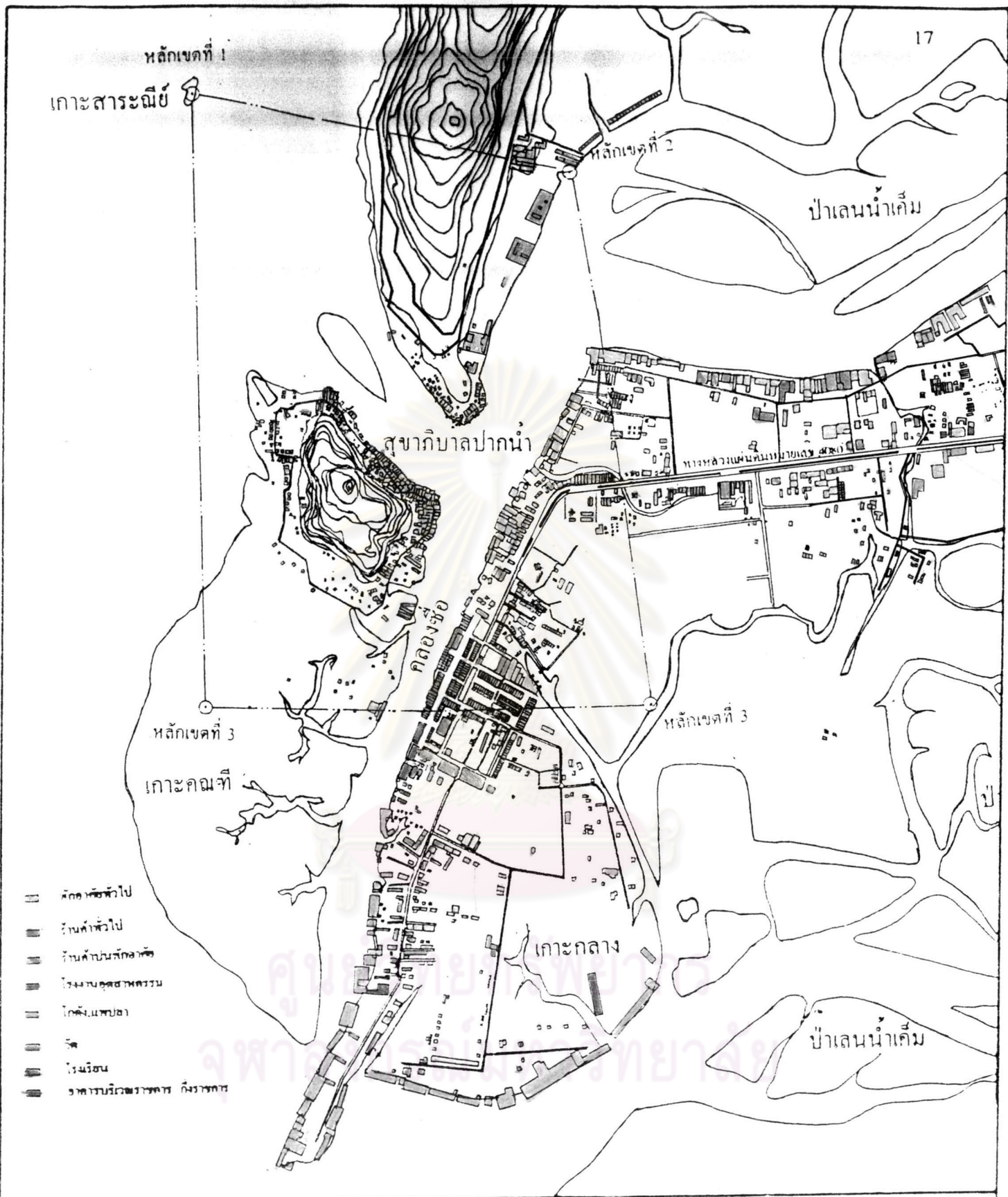
- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางส่วนราชการอื่น
- ที่ตั้งสุขาภิบาลปากน้ำ
- สนามบิน

	เขตอำเภอ		แม่น้ำ
	เขตจังหวัด		ที่ตั้งอำเภอ
	แนวเขตประเทศ		ที่ตั้งจังหวัด

ที่มา : สำนักวางแผนผังเมืองและสถาปัตย์กรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมแผนที่ทหาร

สาขาวิชา การวางผังเมือง
ภาควิชาการวางผังภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

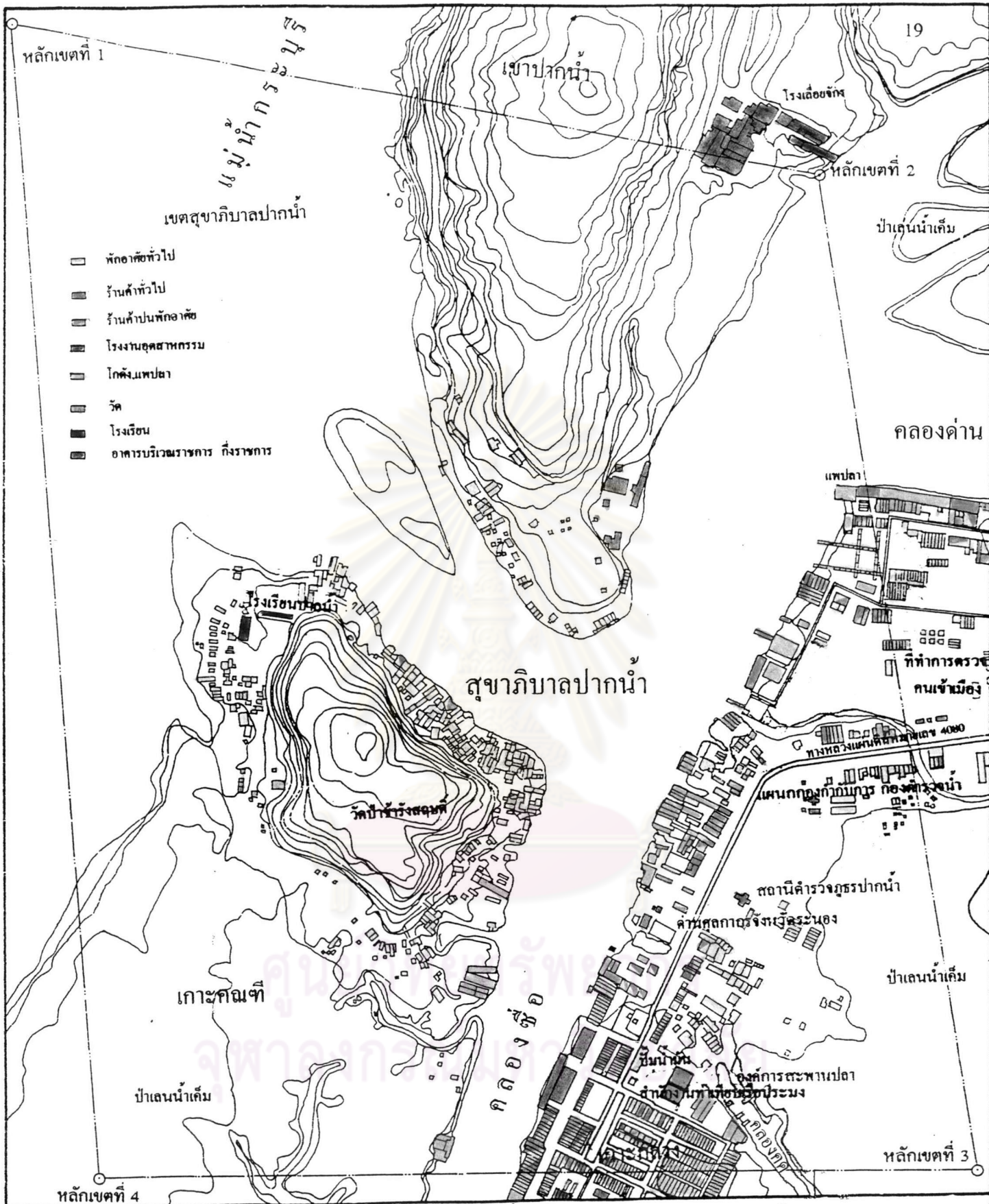
การวางแผนการใช้ที่ดินสุขาภิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

สาขาวิชา การวางผังเมือง	แผนที่ 3.4 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งในและนอกสุขาภิบาลปากน้ำ	
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เครื่องหมาย	
ที่มา : กรมการผังเมือง	มาตราส่วน	1 : 17,500

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนอาคารและสถาบันการศึกษาในเขตสุขภาพ

ประเภท	ชนิด	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2536	เพิ่ม-ลด(แห่ง)	เพิ่ม-ลด (เปอร์เซ็นต์)
ก. อาคารพาณิชย์	ร้านค้าเครื่องใช้ต่าง ๆ	76	66	-10	-13
	ร้านค้าเครื่องดื่ม-อาหาร	14	28	14	100
	ร้านเสื้อผ้า	5	7	2	40
	ร้านบริการเสริมสวย	4	7	3	75
	ร้านอุปกรณ์เครื่องเหล็ก เครื่องยนต์	7	16	9	129
	ร้านอุปกรณ์ไฟฟ้า-วิทยุ	2	11	9	450
	ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่างอื่น ๆ	0	14	14	0
	โรงแรม	0	0	0	0
	โรงแรม	0	0	0	0
	รวม				
ข. โรงงานอุตสาหกรรม	โรงสี	0	0	0	0
	โรงเลื่อยไม้	1	1	0	0
	โรงงานซ่อมสร้างเครื่องยนต์	6	0	-6	-100
	โรงงานอื่น ๆ(ปลาป่น)	4	3	-1	-25
	รวม				
ค. อาคารสำคัญอื่น	สถานที่ราชการ	9	5	-4	-44
	สถานที่พักผ่อน	1	0	-1	-100
ง. สถาบันการศึกษา	โรงเรียนปอแก้ว (ของรัฐบุค)	1	1	0	0
	รวม				
จ. สุสานและฌาปนสถาน	สุสาน	1	1	0	0
	ฌาปนสถาน	1	1	0	0

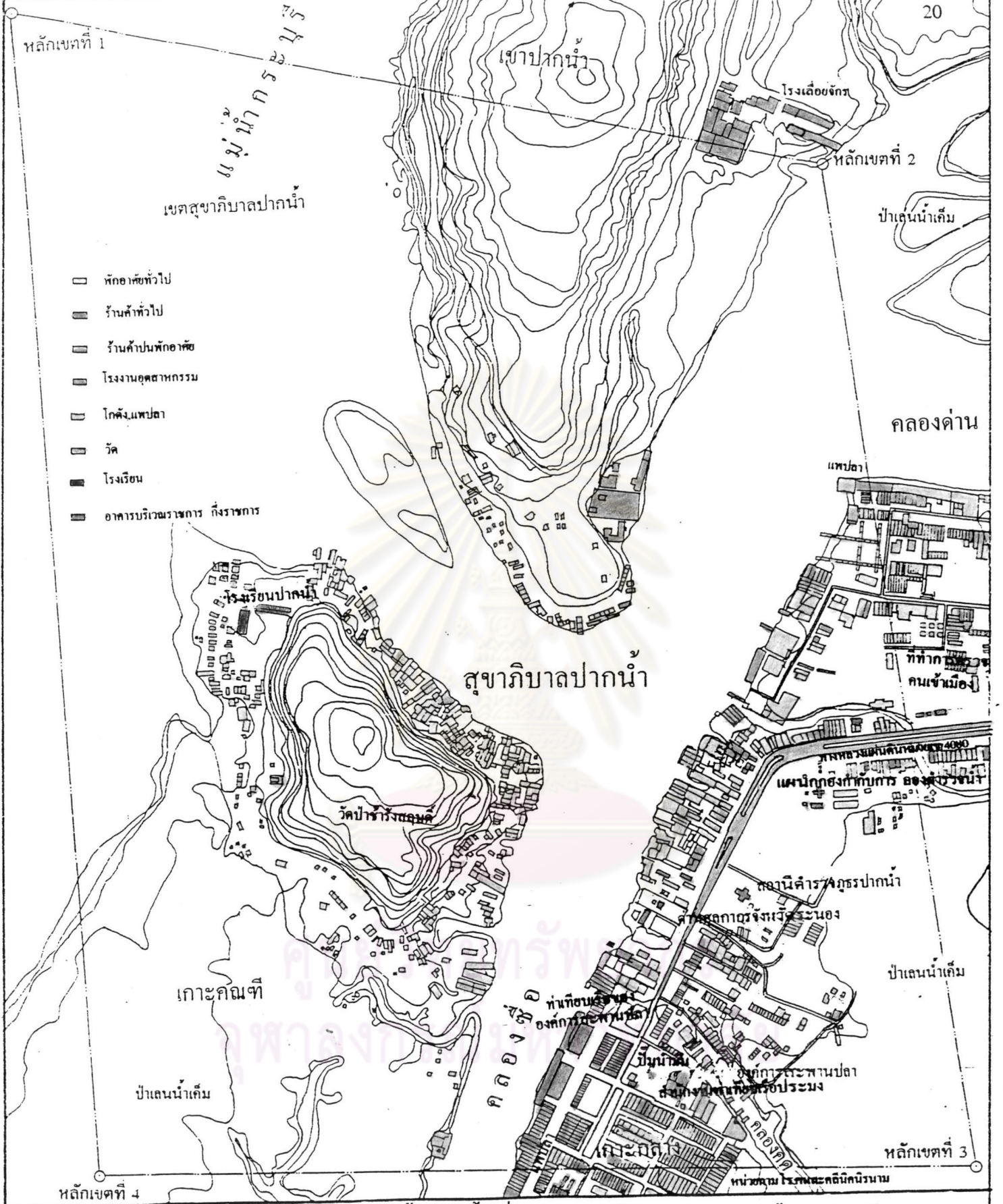

การวางแผนการใช้ที่ดินสุขาภิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

สาขาวิชา การวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	แผนที่ 3.5 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในสุขาภิบาลปากน้ำปีพ.ศ. 2529		
	เครื่องหมาย	ที่อยู่อาศัย ภูเขา	ถนน เส้นเขตสุขาภิบาล
ที่มา :	กรมการผังเมือง	มาตราส่วน	1 : 8,500

- หักอาศัยทั่วไป
- ▣ บ้านค้าทั่วไป
- ▤ บ้านค้าปนพักอาศัย
- ▥ โรงงานอุตสาหกรรม
- ▧ โกดังแพปลา
- ▨ วัด
- ▩ โรงเรียน
- อาคารบริเวณราชการ กังราชการ

การวางแผนการใช้ที่ดินสุขาภิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

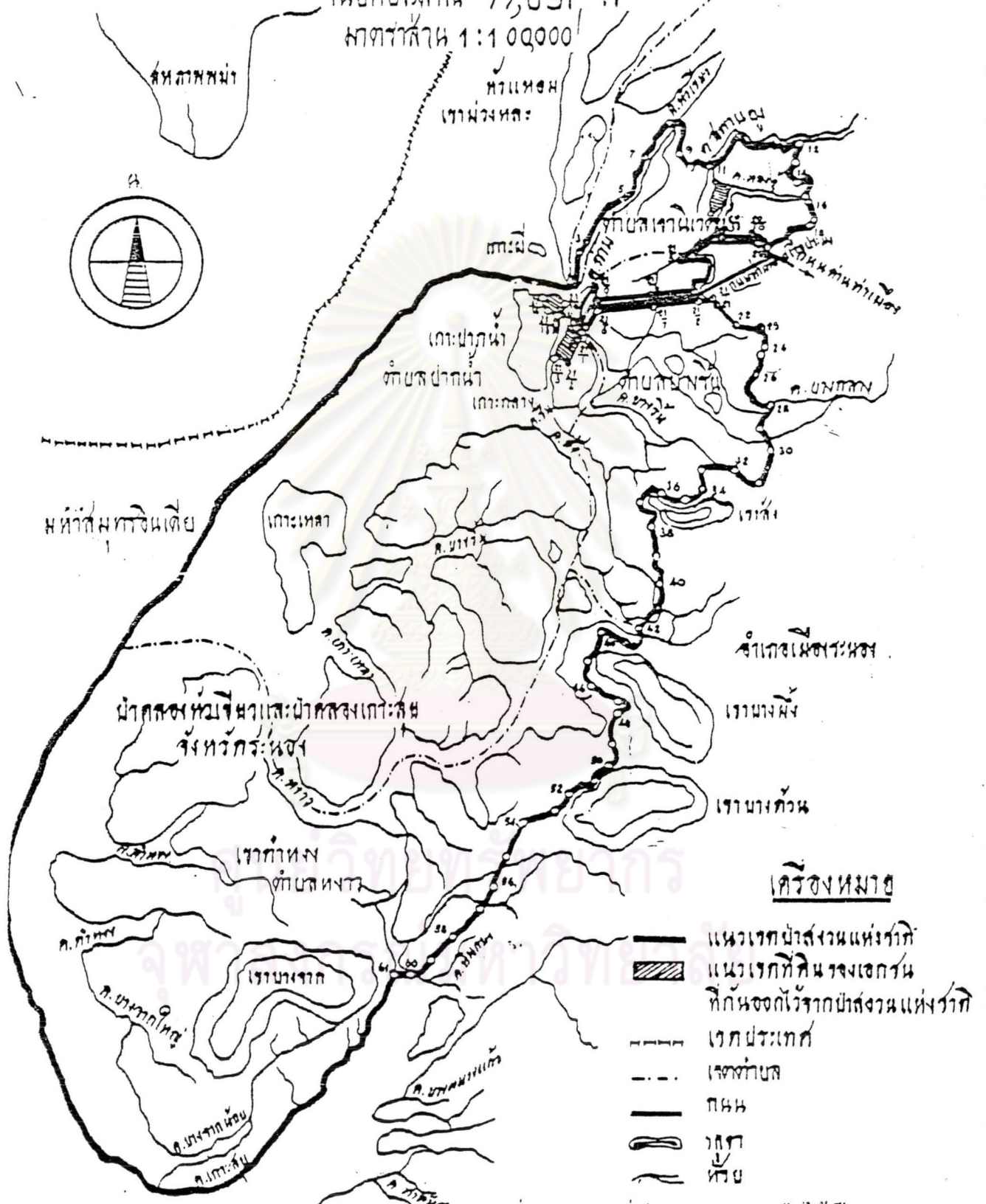
สาขาวิชา การวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	แผนที่ 3.6 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในสุขาภิบาลปากน้ำปีพ.ศ. 2536	
	เครื่องหมาย	<ul style="list-style-type: none"> <li style="margin-right: 20px;">▣ ที่อยู่อาศัย <li style="margin-right: 20px;">▬ ถนน <li style="margin-right: 20px;">▤ ภูเขา <li style="margin-right: 20px;">▬ เส้นเขตสุขาภิบาล
ที่มา :	กรมการผังเมือง	มาตราส่วน 1: 8,500

- ร้านเสื้อผ้า	8	ร้าน
- ร้านบริการเสริมสวย	7	ร้าน
- ร้านอุปกรณ์เครื่องเหล็กเครื่องยนต์	14	ร้าน
- ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่างอื่น ๆ	11	ร้าน
- โรงมหรสพ	-	แห่ง
- โรงแรม	-	แห่ง
ข. โรงงานอุตสาหกรรม		
- โรงสี	-	แห่ง
- โรงเลื่อยไม้	1	โรง
- โรงงานซ่อมสร้างเครื่องยนต์	-	โรง
- โรงงานอื่น ๆ (ปลาป่น)	3	โรง
ค. อาคารสำคัญอื่น ๆ		
- สถานที่ราชการ	5	แห่ง
- สถานที่พักผ่อน	-	แห่ง
- เนื้อที่	-	ตร.วา

เนื่องจากสุขาภิบาลปากน้ำเป็นสุขาภิบาลที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติคลองหัวเขี้ยวและป่าคลองเกาะสุข ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวถูกประกาศให้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2509 (ดูแผนที่ที่ 3.7 แผนที่ท้ายประกาศ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2509) ในขณะที่พื้นที่สุขาภิบาลถูกประกาศให้เป็นเขตสุขาภิบาลเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 จะเห็นได้ว่าสุขาภิบาลประกาศเขตทับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและไม่ได้ขอเพิกถอนพื้นที่ป่าสงวนแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามเนื่องจากพื้นที่บางส่วนทางด้านทิศใต้ของสุขาภิบาลคือบริเวณเกาะกลางเป็นพื้นที่ที่ติดกับพื้นที่ในเขตสัมปทานขุดเหมืองแร่ของบริษัทยอไผ่โล่ย์จำกัด (ดูแผนที่ที่ 3.8 แสดงเขตสัมปทานของบริษัทยอไผ่โล่ย์จำกัด) ซึ่งคนงานเหมืองแร่ดังกล่าวได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยใกล้ ๆ ที่ทำงานซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในเขตสัมปทานเหมืองแร่ เมื่อมีจำนวนคนงานมากขึ้น ความต้องการใช้พื้นที่เพื่ออยู่อาศัยประกอบอาชีพก็เพิ่มขึ้นจึงมีการขยายตัวในการใช้พื้นที่ตั้งบ้านเรือนรुक้าเข้าไปในเขตป่าชายเลนโดยรอบที่ไม่ได้อยู่ในเขตสัมปทาน เมื่อสัมปทานหมดอายุลง

แผนที่ท้ายกฎกระทรวง
 ฉบับที่ 164 (พ.ศ. 2509)
 ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
 เนื้อที่ประมาณ 77,031 ไร่
 สเกล 1:100,000

เครื่องหมาย

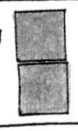

- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ
- แนวเขตที่ดินรังสรรค์
- ที่ดินของโครงการป่าสงวนแห่งชาติ
- เขตประเทศ
- เขตตำบล
- ถนน
- ภูเขา
- ห้วย

แผนที่ 3.7 แผนที่ท้ายประกาศกรมป่าไม้ ปีพ.ศ. 2509

 25 / เม.ย. / 09	หัวหน้ากองโครงการ 18 / ก.พ. / 09	กรมป่าไม้ 15 / เม.ย. / 09
 25 / เม.ย. / 09		กรมป่าไม้ 15 / เม.ย. / 09

การวางแผนการใช้ที่ดินสุขภาพิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

สาขาวิชา การวางผังเมือง	แผนที่ 3.8 แสดงสัมปทานของบริษัทขอไฟโล่ย์จำกัดและบริเวณหลังโรงเจ	
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เครื่องหมาย	 ขอบเขตสัมปทานของบริษัท ขอไฟโล่ย์ จำกัด บริเวณหลังโรงเจ
	ที่มา : กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้	มาตราส่วน 1 : 45,000

คนงานเหล่านี้ก็ไม่ได้อพยพออกจากพื้นที่แต่อย่างใด กลับจับจองพื้นที่เพิ่มมากขึ้นประกอบกับพื้นที่ทำเทียบเรือขององค์การสะพานปลาก็คับแคบไม่เพียงพอต่อความต้องการของเรือประมงที่จะเข้ามาเทียบท่าเพื่อเอาปลาขึ้นฝั่ง จึงมีการบุกรุกป่าชายเลนบริเวณเกาะกลางทางด้านทิศใต้ของสุขาภิบาลปากน้ำอย่างรุนแรง เพราะพื้นที่ดังกล่าวสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4080 อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับท่าเทียบเรือ

ดังนั้นบริเวณที่ถูกชาวบ้านบุกรุกจับจองที่ทำกินเพื่อใช้ประโยชน์ต่าง ๆ จึงมีการนำดินที่อันอุดมปรียบที่ก่อนลงมือก่อสร้างบ้านเรือน อาคารถาวรวัตถุทั้งหลาย จึงทำให้การฟื้นฟูปรับปรุงให้ป่าชายเลนกลับคืนดังเดิมเป็นไปได้ยากมากเพราะพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของต้นไม้ในป่าชายเลนแล้ว ขณะเดียวกันพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณที่ติดกับชุมชนก็ถูกบุกรุกทำลายเพื่อเอาพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ และจุดที่ถูกทำลายอย่างรุนแรงที่สุดก็คือบริเวณเกาะกลางและบริเวณหลังมูลนิธิระนองสงเคราะห์หีงได้จับอีกเขี้ยวเกาะ ชาวบ้านเรียกกันว่า “หลังโรงเจ” (ดูแผนที่ 3.8 แสดงบริเวณหลังโรงเจ) เนื่องจากสภาพพื้นที่ของป่าชายเลนแถวนี้สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยถนน ตรอก ซอยต่าง ๆ เข้าไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีถนนที่เข้าไปเพื่อทำเหมืองแร่เก่าอยู่ด้วย จึงทำให้การบุกรุกทำลายเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่พื้นที่ป่าชายเลนใกล้เคียงมักจะมีลำน้ำหรือลำคลองกั้นอยู่จึงได้รับการบุกรุกน้อยกว่าเพราะไม่สะดวกในการที่จะนำรถดินลูกรังมาถมที่ดินเลน

ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตที่ทำการสำรวจและประมาณว่าจะจัดทำแผนการใช้ที่ดิน มีพื้นที่ประมาณ 16.62 ตารางกิโลเมตร (จากการสำรวจเจนนับโดยใช้ Dot grid)

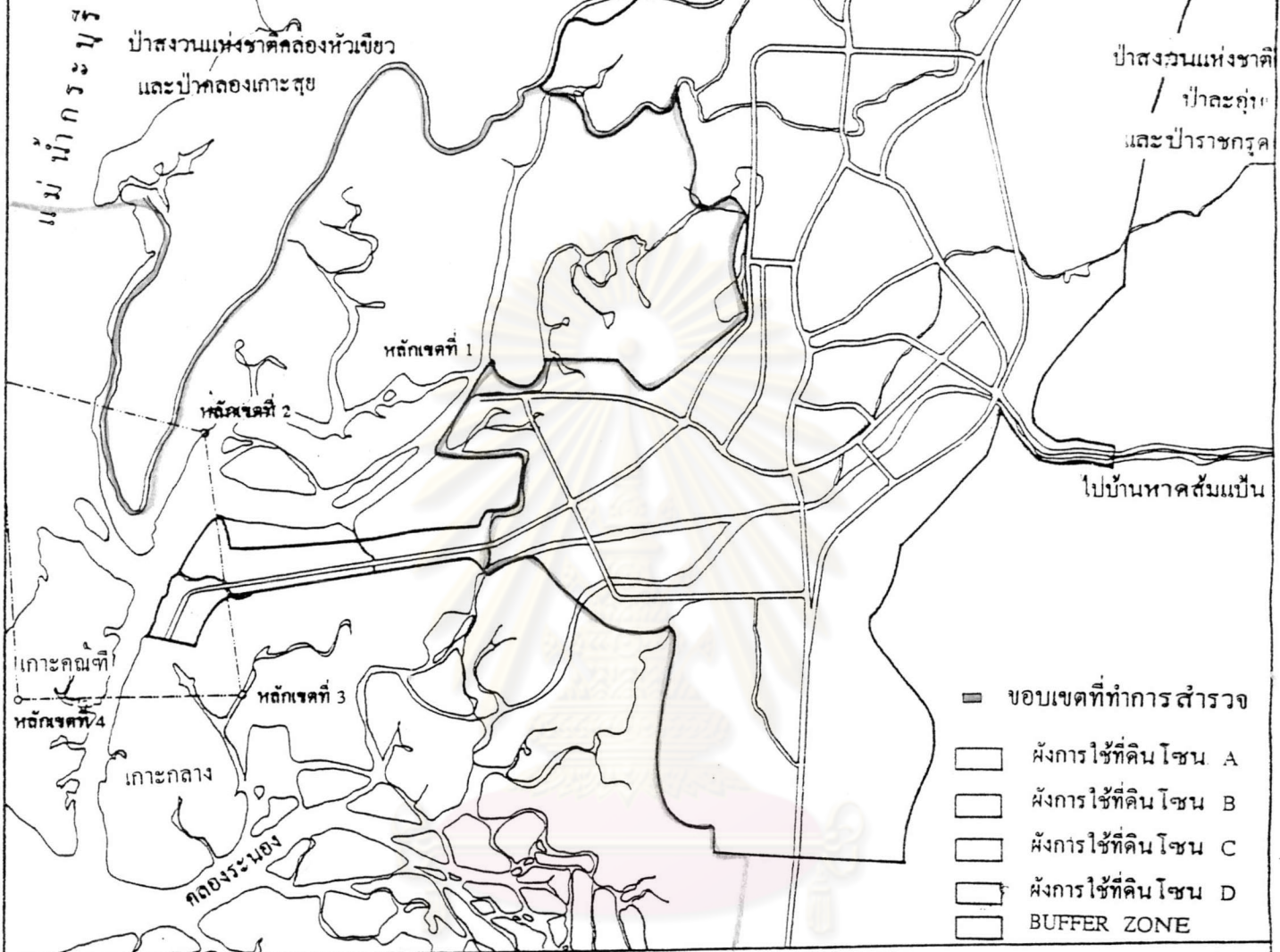
ทิศเหนือ ติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4004 ไปจนถึงท่าเทียบเรือของรีสอร์ทจันทร์สมธาราและติดกับเขตผังเมืองรวม

ทิศใต้ พื้นที่บริเวณเกาะกลางทั้งหมดรวมถึงพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณหลังโรงเจไปจนถึงหลังคลองหาดส้มแป้นและป่าชายเลนบริเวณสวนป่าพระศักดิ์ อุดิศรประเสริฐบางสวนและติดกับเขตผังเมืองรวม

ทิศตะวันออก บริเวณต่อกับขอบเขตผังเมืองรวมเดิม โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เป็นตัวแบ่งซึ่งอยู่ในแนวเขตป่าไม้ถาวรตามมติรัฐมนตรี

ทิศตะวันตก ครอบคลุมบริเวณเกาะคณทิทั้งหมด

(แผนที่ 3.9 แสดงขอบเขตที่ทำการสำรวจและประมาณว่าจะวางแผนการใช้ที่ดิน)

เครื่องหมาย	1 เขตสีเหลือง	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	แนวเขตผังเมืองรวม เขตเทศบาล เขตสุขาภิบาล ทางหลวง ถนน ถนนโครงการ สะพาน แม่น้ำ คลอง ห้วย
	2 เขตสีส้ม	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	
	3 เขตสีแดง	ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก	
	4 เขตสีม่วงอ่อน	ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ	
	5 เขตสีเขียว	ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม	
	6 เขตสีเขียวอ่อน	ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	
	7 เขตสีเขียวมะกอก	ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา	
	8 เขตสีเทาอ่อน	ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา	
	9 เขตสีน้ำเงิน	ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	

การวางแผนการใช้ที่ดินสุขภาพปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบสุขภาพิบาล อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

สาขาวิชา การวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	แผนที่ : กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภทท้ายกฎกระทรวง
	แผนที่ 3.9 แสดงขอบเขตที่ทำการสำรวจและประมาณว่าจะวางแผนการใช้ที่ดิน
	ที่มา : กองผังเมืองรวม กรมการผังเมือง
มาตราส่วน	1 : 45,000

สภาพเศรษฐกิจ

รายรับ-รายจ่ายของเขตสุขภาพิบาลมีแหล่งที่มาดังนี้ ด้านรายรับแบ่งเป็น

1. ภาษีอากรที่ท้องถิ่นเป็นผู้จัดเก็บ รายได้เหล่านี้เป็นของรัฐบาลท้องถิ่น เพื่อไปใช้จ่ายในกิจการของท้องถิ่นเอง ประกอบด้วย ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย และอากรฆ่าสัตว์

2. ภาษีที่รัฐจัดเก็บแล้วจัดเก็บให้รัฐบาลท้องถิ่น โดยมีลักษณะการจัดสรรให้แตกต่างกันคือ

- รัฐบาลกลางจัดเก็บเองแล้วจัดสรรให้ ได้แก่ ภาษีสุราและค่าธรรมเนียมรถยนต์ ล้อเลื่อน ภาษีที่จัดเก็บจากข้าวส่งออก

- รัฐบาลท้องถิ่นจัดเก็บเพิ่มเติมอีกไม่เกินร้อยละ 10 ได้แก่ ภาษีสุราและเครื่องดื่ม อารมหรสพ ภาษีการพนัน ภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันที่ทำขึ้นในราชอาณาจักรรายได้ส่วนนี้ จะถูกส่งไปยังส่วนกลางเพื่อจัดสรรกลับมาอีกครั้งหนึ่ง

3. รายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร ได้แก่ ค่าธรรมเนียมจากการให้บริการและออกใบอนุญาต เช่น ค่าเก็บขยะ ค่าทำใบอนุญาตโฆษณา เป็นต้น รวมทั้งรายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน เป็นต้น

4. เงินอุดหนุนจากส่วนกลาง ซึ่งแบ่งเป็น

- เงินอุดหนุนทั่วไป เป็นเงินอุดหนุนที่ไม่มีเงื่อนไขในการใช้จ่าย

- เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ เป็นเงินอุดหนุนที่รัฐบาลกลางกำหนดเงื่อนไขในการใช้จ่ายอย่างชัดเจน เช่น เงินอุดหนุนเพื่อการศึกษา เป็นต้น

5. รายรับอื่น ๆ ได้แก่งบประมาณเฉพาะการและเงินสะสม

ส่วนทางด้านรายจ่ายแบ่งเป็น

1. งบกลาง ได้แก่ค่าชำระหนี้และดอกเบี้ย รายจ่ายตามข้อผูกพัน เงินสำรองจ่าย

2. รายจ่ายของหน่วยงาน ได้แก่ ค่าจ้าง, เงินเดือน, ค่าตอบแทน, ค่าใช้สอย, ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์, ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง, ค่าสาธารณูปโภค, เงินอุดหนุน และรายจ่ายอื่น ๆ

3. รายจ่ายพิเศษ ได้แก่รายจ่ายจากเงินสะสมและจากเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ

4. รายจ่ายจากงบประมาณเฉพาะกาล (สำนักผังเมือง, 2536)

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 3.2 แสดงการเงินของสุขภาพิบาลปากน้ำ พ.ศ. 2538 จะเห็นได้ว่ารายรับของสุขภาพิบาลปากน้ำมาจาก

งบประมาณทั่วไปเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น	3,061,061.44 บาท
โดยเฉพาะรายได้จากหมวดภาษีอากรเป็นจำนวนเงินถึง	2,557,327.41 บาท
ส่วนรายจ่ายของเขตสุขภาพิบาลปากน้ำขึ้นอยู่กับรายจ่ายตามงบประมาณทั่วไป	
รายจ่ายเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น	2,179,959.39 บาท

รายการที่	3.2 การเงินของสุขาภิบาลปากน้ำ	หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2521 ไม่มีข้อมูล	จำนวนเงิน(บาท)	รายจ่ายจริง	จำนวนเงิน(บาท)
รายรับจริง			จำนวนเงิน(บาท)	รายจ่ายจริง	จำนวนเงิน(บาท)
ก.	รายรับตามงบประมาณทั่วไป		3061061.44		2179959.39
1.	รายทั่วไป		2761861.44		1880759.39
	- หมวดภาษีอากร		2557327.41		70352.56
	- หมวดค่าธรรมเนียม		72916.40		34059.20
	- หมวดรายได้จากทรัพย์สิน		124873.13		29000.00
	- หมวดสาธารณูปโภค		0.00		264720.00
	- หมวดเงินอุดหนุน		0.00		102453.34
	- หมวดเบ็ดเตล็ด		6744.50		322177.25
2.	เงินอื่นทั่วไป		299200.00		214846.00
	- เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ		299200.00		0.00
	- เงินผู้		0.00		9010.73
	- เงินอื่น ๆ		0.00		46147.00
ข.	รายรับตามงบประมาณเฉพาะการ		0.00		101503.31
ค.	รายรับตามงบประมาณเฉพาะการ		0.00		207190.00
ง.	รายรับตามงบประมาณเฉพาะการ		0.00		475300.00
จ.	รายรับตามงบประมาณเฉพาะการ		0.00		4000.00
	- หมวดเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ		0.00		299200.00
2.	รายจ่ายพิเศษทั่วไป				0.00
ข.	รายจ่ายตามงบประมาณเฉพาะการ				0.00
ค.	รายจ่ายตามงบประมาณเฉพาะการ				0.00
ง.	รายจ่ายตามงบประมาณเฉพาะการ				0.00
จ.	รายจ่ายตามงบประมาณเฉพาะการ				0.00
รวมรับทั้งสิ้น			3061061.44	รวมจ่ายทั้งสิ้น	2179959.39

แยกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามปรากฏในตารางที่ 3.2 และคู่อัตราการเปลี่ยนแปลงรายรับ จากตารางที่ 3.3 จากตารางพบว่าในช่วงปีพ.ศ. 2534-2535 มีอัตราการเพิ่มสูงสุดถึง 121.85 % และมีอัตราลดลงในช่วงปี 2535-2537 และจากปี 2537-2538 มีอัตราการเพิ่มเท่ากับ 12.70 % พื้นที่บริเวณเขตสุขาภิบาลปากน้ำเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของจังหวัดระนองเพราะอาชีพหลักของจังหวัดระนองรายได้ทั้งหมด 70 % มาจากการประมงและทำเทียบเรือหรือแพปลาที่จะนำเอาปลาขึ้นมาขึ้นรวมถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง ก็มักจะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่สุขาภิบาลปากน้ำนี้เกือบจะทั้งหมด หากเปรียบเทียบการขยายตัวของเศรษฐกิจของจังหวัดระนองในช่วงปี 2533-2534 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายได้เฉลี่ยต่อคนในจังหวัดระนองแล้ว สรุปข้อมูลได้ดังนี้

ในปี 2533 จังหวัดระนองมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 52,897 บาท/คน/ปี

ในปี 2534 เท่ากับ 55,632 บาท/คน/ปี คิดเป็น 5.17 %

เมื่อเปรียบเทียบในระดับภาค

รายได้เฉลี่ยต่อคนของภาคใต้ในปี 2534 ซึ่งเท่ากับ 27,084 บาท/คน/ปี

จังหวัดระนองมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าถึง 28,548 บาท

เมื่อเปรียบเทียบกันในระดับประเทศ

รายได้เฉลี่ยต่อคนของประเทศในปี 2534 ซึ่งเท่ากับ 44,085 บาท/คน/ปี

จังหวัดระนองมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าถึง 11,547 บาท

(บรรยายสรุปข้อราชการจังหวัดระนอง, 2538)

ผลิตภัณฑ์จังหวัดปี 2535 สาขาเกษตรตามราคาประจำปีหรือราคาตลาดจังหวัดระนองมูลค่ารวมทั้งสิ้น 2,805.770 ล้านบาท

สาขาประมงมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง มีมูลค่าเพิ่มคิดเป็นร้อยละ 56 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดสาขาการเกษตรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ สาขากิจการ และสาขาการแปรรูปผลผลิตเกษตรอย่างง่ายรายละเอียดของแต่ละสาขาสรุปได้ดังนี้ คือ

1. สาขากสิกรรม	792.389 ล้านบาท	มูลค่าเพิ่มร้อยละ 28.24
2. สาขาปศุสัตว์	73.193 ล้านบาท	มูลค่าเพิ่มร้อยละ 2.61
3. สาขาประมง	1,572.65 ล้านบาท	มูลค่าเพิ่มร้อยละ 56.05
4. สาขาป่าไม้	42.741 ล้านบาท	มูลค่าเพิ่มร้อยละ 1.52
5. สาขาบริการทางการเกษตร	5.760 ล้านบาท	มูลค่าเพิ่มร้อยละ 0.21
6. สาขาแปรรูปผลผลิตเกษตรอย่างง่าย	319.028 ล้านบาท	มูลค่าเพิ่มร้อยละ 11.37
รวม	2,805.770 ล้านบาท	มูลค่าเพิ่มร้อยละ 100

(สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2535)

ตารางที่ 3.3 รายรับ-รายจ่ายของสาขาภิบาลปากน้ำ ปีพ.ศ. 2519-2538

หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2521 ไม่มีข้อมูล

พ.ศ.	รายรับ(บาท)	รายจ่าย(บาท)	คงเหลือ	อัตราการเปลี่ยนแปลงรายรับ (%)
2519	0.00	0.00	0.00	0.00
2520	187,485.24	182,658.75	4,826.49	0.00
2522	373,264.41	246,477.15	126,787.26	99.09
2523	358,036.02	283,829.10	74,206.92	-4.08
2524	424,792.36	291,170.15	133,622.21	18.65
2525	550,185.14	465,937.20	84,247.94	29.52
2526	562,063.10	463,749.50	98,313.60	2.16
2527	729,804.06	596,073.85	133,730.21	29.84
2528	779,109.31	731,014.80	48,094.51	6.76
2529	824,569.27	816,603.97	7,965.30	5.83
2530	766,791.07	672,293.81	94,497.26	-7.01
2531	892,450.15	749,193.25	143,256.90	16.39
2532	1,076,713.52	1,014,554.12	62,159.40	20.65
2533	1,203,600.30	973,036.81	230,563.49	11.78
2534	1,355,048.95	1,200,573.41	154,475.54	12.58
2535	3,006,173.58	2,547,057.18	459,116.40	121.85
2536	2,877,692.54	2,432,114.40	445,578.14	-4.27
2537	2,715,995.35	1,994,500.62	721,494.73	-5.62
2538	3,061,061.44	2,179,959.39	881,102.05	12.70

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จึงอาจจะกล่าวได้ว่าพื้นที่ตรงจุดนี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของเมืองก็ว่าได้ ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่นี้ประกอบอาชีพประมงและค้าขาย พิจารณาได้จากปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ในจังหวัดระนอง ระหว่างปี 2535-2538 ดังนี้

ปี 2535 จำนวนทั้งสิ้น	99,186,752.16	กิโลกรัม
มีมูลค่าผลผลิตทั้งสิ้น	2,082.39887	ล้านบาท
ปี 2536 จำนวนทั้งสิ้น	2,970,802.942	กิโลกรัม
มีมูลค่าผลผลิตทั้งสิ้น	1,107.14576	ล้านบาท
ปี 2537 จำนวนทั้งสิ้น	41,571,688.18	กิโลกรัม
มีมูลค่าผลผลิตทั้งสิ้น	1,342,909,921	ล้านบาท
ปี 2538 จำนวนทั้งสิ้น	82,891,673.50	กิโลกรัม
มีมูลค่าผลผลิตทั้งสิ้น	4,732,513,950.10	ล้านบาท

จำนวนเรือและปริมาณมูลค่าสัตว์น้ำที่นำมาขึ้น ณ ท่าเทียบเรือประมงระนอง ดังได้แสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนเรือประมงที่มาเทียบท่า ณ ท่าเทียบเรือประมง จังหวัดระนองที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบสุขาภิบาลปากน้ำ

ปี 2537 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งสิ้น	33,580,131	กิโลกรัม
มีมูลค่าผลผลิตทั้งสิ้น	1,102,870,554.00	บาท
ปี 2538 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งสิ้น	66,070,518	กิโลกรัม
มีมูลค่าผลผลิตทั้งสิ้น	2,391,200,786.00	บาท

ดูตารางที่ 3.4 การเปรียบเทียบมูลค่าสัตว์น้ำในจังหวัดระนองกับในเขตสุขาภิบาลปากน้ำ

โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องกับการประมง มีการเติบโตตามเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีโรงงานในพื้นที่ตำบลปากน้ำ ดังนี้

โรงงานน้ำแข็ง	1	แห่ง
โรงงานปลาป่น	10	แห่ง
คานเรือ	3	แห่ง
โรงงานอาหารทะเลแช่แข็ง	1	แห่ง (สำนักงานประมงจังหวัดระนอง, 2538)

เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของสุขาภิบาลปากน้ำกับบริเวณของจังหวัดเกาะสอง ประเทศสหภาพมา มีระยะที่ใกล้กันมาก จึงทำให้การไปมาหาสู่กันเพื่อการค้าขาย การขนส่งสินค้าต่าง ๆ

ตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนเรือที่มากจอดเทียบท่าที่ท่าเทียบเรือประมง
ในเขตสุขภาพิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบ

	ปีพ.ศ.2537	ปีพ.ศ. 2538
ม.ค.	260	223
ก.พ.	96	244
มี.ค.	189	236
เม.ย.	186	186
พ.ค.	231	230
มิ.ย	169	329
ก.ค	193	207
ส.ค	176	169
ก.ย	191	127
ต.ค	187	108
พ.ย	232	262
ธ.ค.	241	239
รวม	2351	2560

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5 แสดงปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งจังหวัดระนองกับ ปริมาณสัตว์น้ำที่นำมาขึ้นที่ท่าเทียบเรือในเขตสุขภาพปากน้ำ

	พ.ศ.	2537	2538	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)
จังหวัดระนอง	มูลค่า	1,342,909,921.00	4,732,513,950.10	252.41
สุขภาพปากน้ำ	มูลค่า	1,102,870,554.00	2,391,200,786.00	116.82
เปรียบเทียบ (%) ระหว่างจังหวัด กับสุขภาพปากน้ำ โดยใช้ สุขภาพปากน้ำ เป็นฐาน		82.13	50.53	

ในช่วงปีพ.ศ. 2537-2538 อัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเพราะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพพม่า โดยที่สหภาพพม่าสั่งปิดพรมแดนและยกเลิกสัมปทานด้านการประมงในแม่น้ำของสหภาพพม่า

สามารถกระทำได้ง่ายและรวดเร็ว จึงเป็นช่องทางขนส่งสินค้าเข้าและออกที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ด้านศุลกากรในจังหวัดระนองมี 2 แห่ง ที่ ตำบลน้ำจืด อำเภอกระบุรี กับ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง ปรากฏว่า ค่านที่ตำบลปากน้ำแห่งนี้ สามารถจัดเก็บภาษีได้มากกว่า เพราะมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการขนส่งสินค้าดังกล่าว

ข้อมูลด้านประชากร

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบริเวณเกาะกลางจะตั้งอยู่ตามแนวถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4080 และมีการตัดถนนบุกกรุกเข้าไปในเขตป่าสงวนที่เป็นป่าชายเลน ลักษณะอาคารส่วนมากจะเป็น 1-3 ชั้น คอนกรีตเสริมเหล็กและมีบ้านไม้อยู่บ้างตามริมฝั่งคลองและแม่น้ำ แต่ในปัจจุบันมีการก่อสร้างตึกแถวเพิ่มเติมความสูงประมาณ 4-5 ชั้น (ดูภาพที่ 3.1)

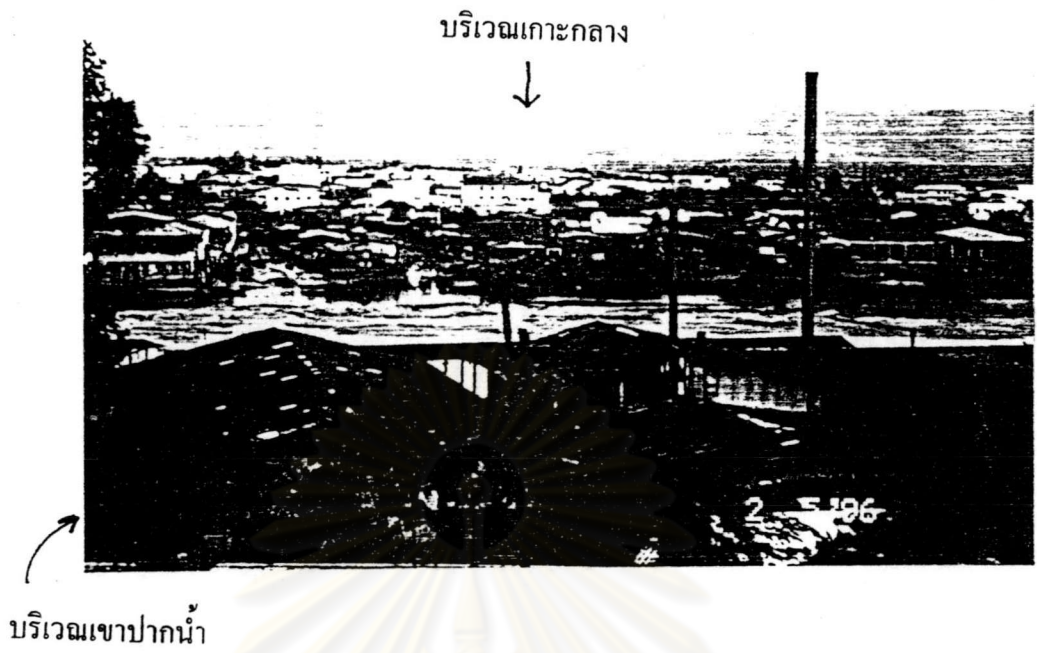
ส่วนบริเวณเกาะคณฑีจะเป็นการตั้งบ้านเรือนใกล้ริมน้ำหรือยื่นออกไปในแม่น้ำกระบุรี ส่วนมากจะเป็นบ้านไม้และมักจะมีทำนอยุ่หน้าบ้านเพราะสะดวกในการคมนาคมทางเรือ ทางเดินบนเกาะจะเป็นทางเดินแคบ ๆ รอบเกาะเพื่อใช้เดินทางติดต่อกัน (ดูภาพที่ 3.2)

ส่วนบริเวณเขาปากน้ำก็จะตั้งบ้านเรือนใกล้ริมน้ำส่วนที่อยู่ใกล้เกาะกลางมากที่สุด เพื่อสะดวกในการคมนาคมทางเรือเพราะจะเสียเวลาน้อยกว่าเดินทางทางบก (ดูภาพที่ 3.3)

นอกจากนี้จำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร จำนวนบ้านเรือนในเขตสุขาภิบาลปากน้ำ รวมทั้งพื้นที่ของเขตสุขาภิบาลนับตั้งแต่ก่อตั้งเขตสุขาภิบาลปากน้ำเมื่อปีพ.ศ. 2519 จนถึงปีพ.ศ. 2538 มีปริมาณดังปรากฏตามตารางที่ 3.6 แสดงจำนวนประชากรในเขตสุขาภิบาลปากน้ำ พ.ศ. 2519-2538 เช่นในปี พ.ศ. 2538 เขตสุขาภิบาลมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,254 คน พื้นที่สุขาภิบาล 2.08 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นความหนาแน่น 2,045 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวนบ้านเรือน 817 หลัง คิดเป็นจำนวนคนเฉลี่ย 5 คน/บ้าน เป็นต้น

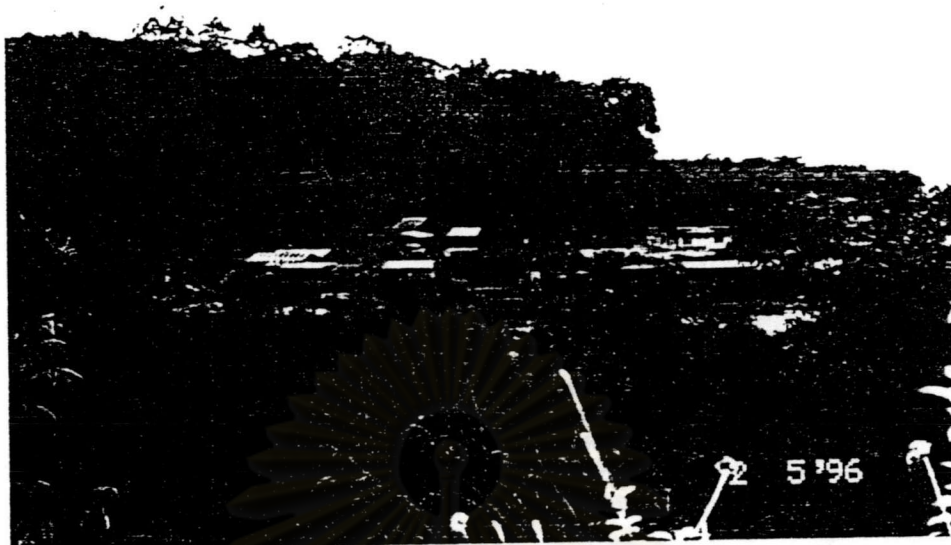
บทบาทของสุขาภิบาลปากน้ำและป่าชายเลน โดยรอบ

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติเนื่องจากพื้นที่ของสุขาภิบาลบางส่วนตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงมีการขยายตัวของประชากรบุกกรุกเข้าไปในพื้นที่ป่าข้างเคียงอยู่เรื่อย ๆ เพราะความต้องการที่ดินมาใช้ประโยชน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบของสุขาภิบาลขณะนี้ได้ถูกทำลายลงจนยากแก่การฟื้นฟูขึ้นมาได้ดั้งเดิมอีกแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณ เกาะกลางและบริเวณหลังมูลนิธิระนองสงเคราะห์ฟังไล้จับอีกเขียวเกาะ “หลังโรงเจ” เพราะมีการถมที่ป่าชายเลนโดยดินลูกรัง ขยะ ฯลฯ และมีการสร้างถาวรวัตถุเช่น อาคารบ้านเรือน ตึกแถว โรงงานต่าง ๆ มากมาย จน

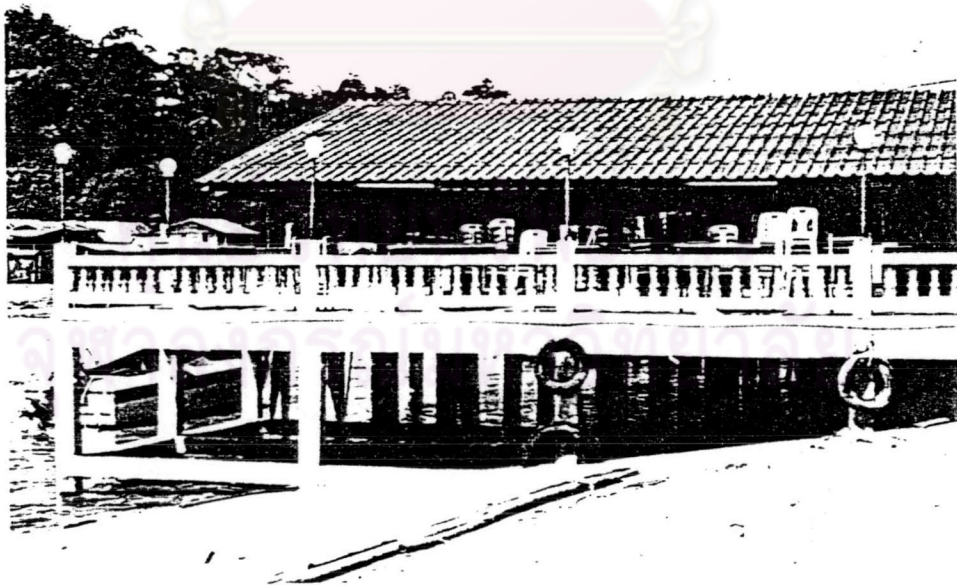

ภาพที่ 3.1 แสดงลักษณะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณเกาะกลาง

ภาพที่ 3.2 แสดงลักษณะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณเกาะคณจิ

ภาพที่ 3.3 แสดงลักษณะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณเขาปากน้ำ

BUIT.XLS

ตารางที่ 3.6 แสดงจำนวนประชากรในเขตสุขภาพภาคกลางปีพ.ศ. 2519-2538

พ.ศ.	ชาย	หญิง	รวม	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	พื้นที่สุขภาพ (ตร.กม.)	จำนวนบ้านเรือน (หลัง)	จำนวนคนเฉลี่ย (คน/บ้าน)
2519	869	764	1633	851	1.92	326	5
2520	869	764	1633	851	1.92	326	5
2522	1492	1175	2667	1389	1.92	410	7
2523	1587	1246	2833	1476	1.92	421	7
2524	1762	1553	3315	1727	1.92	452	7
2525	1545	1365	2910	1516	1.92	485	6
2526	1837	1558	3395	1768	1.92	493	7
2527	2090	1689	3779	1968	1.92	883	4
2528	2101	1680	3781	1969	1.92	889	4
2529	2153	1722	3875	2018	1.92	897	4
2530	2279	1710	3989	2078	1.92	1053	4
2531	2174	1807	3981	2073	1.92	712	6
2532	2136	1887	4023	1934	2.08	718	6
2533	2170	1884	4054	1949	2.08	726	6
2534	2207	1969	4176	2008	2.08	762	5
2535	2207	1969	4176	2008	2.08	782	5
2536	2248	2004	4252	2044	2.08	817	5
2537	2251	1997	4248	2042	2.08	817	5
2538	2256	1998	4254	2045	2.08	817	5

หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2521 ไม่มีข้อมูล

ทำให้สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมแก่การปลูกป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูสภาพอีกต่อไป ป่าบกบริเวณใกล้เคียงกับสุขาภิบาลก็ถูกแผ้วถางทำลายให้เป็นที่อยู่อาศัย สวนยางพาราและสวนไม้ผล เลี้ยงกุ้ง สวนกาแฟ ฯลฯ เมื่อมีการสร้างถนนและปรับปรุงให้ดีขึ้นเข้าไปในพื้นที่ก็ยิ่งจะเป็นการเร่งให้ป่าถูกทำลายมากขึ้นเพราะมีการคมนาคมที่สะดวกสบายและรวดเร็วมากขึ้น

เนื่องจากพื้นที่ในสุขาภิบาลปากน้ำเป็นท่าเทียบเรือ จึงเป็นแหล่งชุมนุมของเรือน้อยใหญ่ต่าง ๆ สิ่งปฏิภูลสิ่งโสโครก, น้ำมันเครื่อง ฯลฯ ส่วนใหญ่ก็ถูกทิ้งลงในแม่น้ำลำคลอง ทำให้แม่น้ำบริเวณนี้มีลักษณะที่ขุ่น มีขยะมากมายโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์พลาสติกต่าง ๆ ตอนนี้มีปัญหามลพิษยังไม่เป็นที่วิตกมากนักเพราะปริมาณของขยะที่ทิ้งลงไปนั้นยังสามารถย่อยสลายได้โดยไม่เกินกำลังของกระบวนการย่อยสลายทางธรรมชาติ ขยะที่ไม่สามารถย่อยสลายได้หรือใช้เวลานานเช่นพลาสติกต่าง ๆ ก็ไปตกค้างอยู่ตามรากไม้ต่าง ๆ ของป่าชายเลน จึงทำให้ปัญหามลภาวะทางน้ำยังไม่อยู่ในสถานการณ์ที่รุนแรงมากนัก แต่ต้องได้รับการดูแลควบคุมให้ดี มิฉะนั้นจะส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤตขึ้นได้ในอนาคต เพราะทางจังหวัดมีโครงการสร้างท่าเทียบเรือเอนกประสงค์ขึ้นทางทิศเหนือของสุขาภิบาลปากน้ำขึ้นประมาณ 5 กิโลเมตร ตลอดจนประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตและความต้องการที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและประกอบกิจการต่าง ๆ ในเขตของสุขาภิบาลก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คาดว่าเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะส่งผลกระทบต่อที่ไม่ดีกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นได้ถ้ามีการจัดการที่ไม่ดีพอ เฉพาะป่าชายเลนและป่าบริเวณป่าเขาสามแหลมและป่าคลองเสียดกวด ซึ่งพื้นที่บางส่วนของป่าสงวนแห่งชาติแห่งนี้ จะประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติกระบี่ พื้นที่ที่จะสร้างท่าเทียบเรือแห่งนี้ก็จะไปอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติกระบี่ ท่าเทียบเรือใหม่จะมีเนื้อที่ประมาณ 500 ไร่ เมื่อสร้างเสร็จแล้ว คาดว่าการเชื่อมโยงระหว่างสุขาภิบาลปากน้ำกับท่าเทียบเรือแห่งใหม่คงจะมีมากขึ้น และการขยายตัวของประชากรในการบุกรุกที่ป่าสงวนแห่งชาติไม่ว่าจะเป็นประเภทป่าบกและป่าชายเลนก็คงจะเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน

2. ในด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ ก็จัดได้ว่ามีพร้อมเกือบทุกอย่าง เช่น สถานีตำรวจ, ธนาคาร, ร้านทอง, ปั้มน้ำมัน, ซูเปอร์มาร์เก็ต, โรงเรียน เป็นต้น แต่ก็ถือว่าไม่เพียงพอและมีราคาแพงยกเว้นเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินและการคมนาคมขนส่งเพราะว่าที่ดินของบริเวณสุขาภิบาลและพื้นที่โดยรอบที่เป็นป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกนั้นไม่มีเอกสารสิทธิ์ จึงทำให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเรื่องเหล่านี้ไม่สามารถเข้าไปดูแลได้อย่างเต็มที่

ในขณะนี้ทางประเทศสหภาพพม่า ได้เปิดพรมแดนทางฝ่ายสหภาพพม่า จึงทำให้นักธุรกิจและนักท่องเที่ยวของไทยสามารถข้ามไปทำธุรกิจและท่องเที่ยวบริเวณเกาะสองได้ตามปกติซึ่งแต่ก่อนมีปัญหากันอยู่พม่าปิดพรมแดน แต่ประเทศไทยไม่ได้ปิดพรมแดนดังนั้นชาวพม่าจึงสามารถเดินทางข้ามมายังฝั่งไทยได้ จากปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมายที่เด่นชัดที่สุด

ก็คือ เรื่องเศรษฐกิจและอาชญากรรม ยอดสินค้าขาเข้าและออกตกต่ำลงอย่างชัดเจน ช่วงกลางปี 2538 (ตารางที่ 3.7, แผนภูมิที่ 3.1) ขณะที่สถิติของอาชญากรรมและคดีต่าง ๆ ลดลงในช่วงที่ประเทศสหภาพมาปิดพรมแดนลง เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่คือการหลบหนีเข้าเมืองของชาวพม่า (ดูตารางที่ 3.8 สถิติการจับกุมและส่งชาวพม่าออกนอกประเทศ, แผนภูมิที่ 3.2)

3. ด้านอุตสาหกรรมในเขตสุขภาพิบาลปากน้ำและบริเวณใกล้เคียงมีโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงมากมาย เช่น โรงงานปลาป่น, โรงงานซ่อมเครื่องยนต์, โรงงานซ่อมเรือต่อเรือ(คานเรือ), โรงงานปลาเค็ม, โรงงานน้ำแข็ง ฯลฯ เพราะสถานที่ทำเลที่ตั้งเหมาะสมมีแหล่งวัตถุดิบ การขนส่งง่ายสะดวกสบาย จึงเป็นพื้นที่ที่นักธุรกิจมาลงทุนกันมากมายและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น

4. ด้านการเกษตรกรรมพื้นที่ของสุขภาพิบาลบางส่วนเป็นป่าชายเลน ดังนั้นจึงถูกบุกรุกเพื่อทำสวนยางพารา เลี้ยงกุ้งกันบ้างแต่ก็น้อยเพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาทำให้การปรับระดับพื้นที่ยากลำบากและใช้ทุนสูงมาก และจะถูกใช้ประโยชน์ในการเป็นแพลา ทำเทียบเรือ โรงงานอุตสาหกรรมเสียส่วนใหญ่

5. ด้านสังคมเพราะเป็นพื้นที่ที่ชาวพม่าอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น วัฒนธรรมประเพณีของชาวพม่าก็สามารถแพร่กระจายออกไปยังประชาชนคนไทยได้ เช่น ป้ายหน้าร้านในบริเวณสุขภาพิบาลแห่งนี้ส่วนใหญ่นอกจากจะเขียนภาษาไทยแล้วก็มีภาษาพม่ากำกับไว้ด้วย และบริเวณเกาะกลางทิศใต้ของสุขภาพิบาลนั้นในตอนกลางคืนจะมีสถานบริการกลางคืนเปิดอยู่เป็นจำนวนมาก จึงอาจเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคเอดส์และเป็นพื้นที่ที่มีอาชญากรรมบ่อยครั้ง

6. ด้านการท่องเที่ยวก่อนที่สหภาพพม่าจะปิดพรมแดนจะคึกคักมาก โดยเฉพาะที่ด่านปากน้ำ จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมาลงเรือตรงทำเทียบเรือเพื่อจะเดินทางไปยังจังหวัดเกาะสอง ประเทศสหภาพพม่า เมื่อสหภาพพม่าปิดพรมแดน ก็ไม่สามารถจะเดินทางไปได้ จึงทำให้นักท่องเที่ยวต้องผิดหวังกลับไปจำนวนมาก จึงทำให้สูญเสียรายได้ในด้านการท่องเที่ยวไปมีใช้น้อย

จากข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าพื้นที่ของสุขภาพิบาลปากน้ำและป่าชายเลนโดยรอบต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในด้านต่าง ๆ เช่นด้านกายภาพ สุขภาพิบาลปากน้ำต้องการป่าชายเลนเพื่อเป็นแนวกันลมบริเวณเกาะคณเจี สถาปทางเศรษฐกิจพื้นที่สุขภาพิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณใกล้เคียง เช่น เกาะกลางก็เป็นทำเทียบเรือ และสะพานปลา ด้านสังคมบริเวณพื้นที่แห่งนี้ก็มีทั้งชาวไทยและชาวพม่าอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นรวมกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ เป็นต้น

ตารางที่ 3.7 สถิติมูลค่า(บาท) สิ้นค้าประจำปีงบประมาณ 2536-2538 ของด้านตุลาการ ตำบลปากน้ำ จังหวัดระนอง						
เดือน	สิ้นค้าเข้า 2536	สิ้นค้าออก 2536	สิ้นค้าเข้า 2537	สิ้นค้าออก 2537	สิ้นค้าเข้า 2538	สิ้นค้าออก 2538
Oct_2535	0.00	0.00	37,976,381.87	60,807,695.86	80,462,303.77	264,700,747.00
Nov	48,257,102.06	21,031,339.34	43,286,785.62	76,534,814.69	84,016,737.82	163,976,792.10
Dec	45,620,268.11	29,157,761.65	52,341,448.18	98,406,868.18	96,449,144.64	184,796,541.12
Jan_2536	73,928,926.95	17,014,408.38	56,180,218.35	102,948,074.00	105,751,132.16	152,736,718.06
Feb	95,404,622.21	32,412,186.61	36,436,973.30	99,011,902.93	105,937,507.33	140,592,553.68
Mar	68,247,041.09	42,813,569.01	42,653,104.97	116,071,867.99	137,147,131.46	212,208,789.38
Apr	71,471,776.16	29,721,320.16	78,751,263.23	101,060,936.48	109,634,493.99	216,771,003.87
May	53,153,305.26	56,099,243.68	82,855,893.75	128,031,854.83	122,105,663.68	281,721,218.90
Jun	30,279,207.60	33,281,660.44	26,227,811.61	120,999,025.25	34,076,743.41	268,325,284.57
Jul	54,123,829.14	39,414,479.96	23,897,235.30	79,350,569.03	2,201,820.00	208,222,840.84
Aug	18,209,402.12	48,571,989.97	48,218,469.19	123,600,038.80	1,200,700.00	164,084,265.69
Sep	25,457,298.40	36,613,999.31	76,428,943.66	154,655,505.20	1,647,430.00	89,690,752.73
รวม	584,152,779.10	386,131,958.51	605,254,529.03	1,261,479,153.24	880,630,808.26	2,347,827,507.94

ตารางที่ 3.8 แสดงสถิติจับกุมและส่งชาวพม่าออกนอกประเทศ

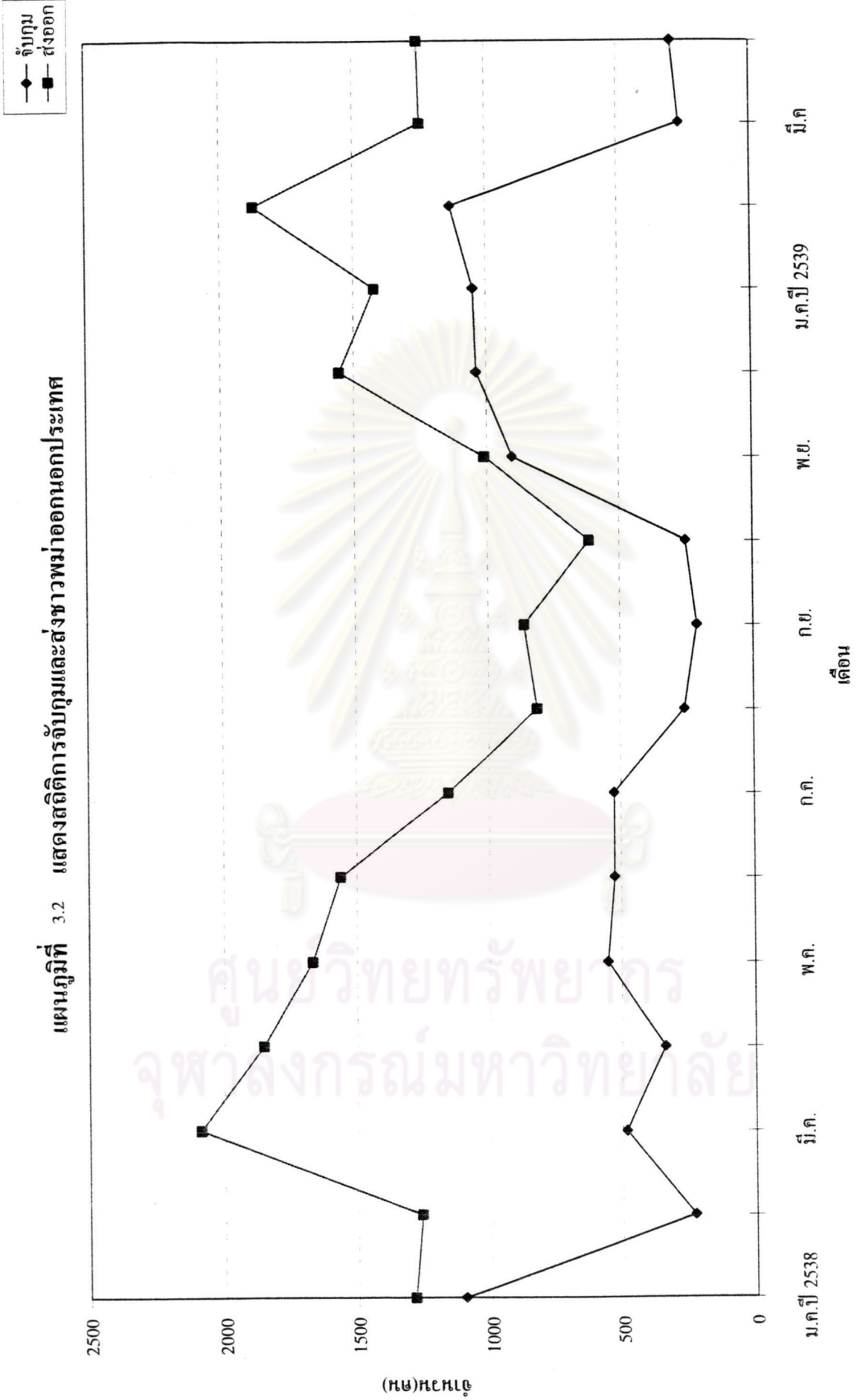
	จับกุม	ส่งออก
ม.ค.ปี 2538	1093	1283
ก.พ.	224	1256
มี.ค.	482	2087
เม.ย.	335	1851
พ.ค.	551	1666
มิ.ย.	524	1560
ก.ค.	525	1150
ส.ค.	255	815
ก.ย.	206	862
ต.ค.	247	615
พ.ย.	904	1009
ธ.ค.	1035	1554
ม.ค.ปี 2539	1045	1419
ก.พ.	1128	1874
มี.ค.	262	1241
เม.ษ	293	1249

ที่มา : ด้านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดระนอง ปี พ.ศ. 2538

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงสถิติการจับกุมและสำนวนฟ้องคดีของประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป

จากข้อมูลข้างต้นจะสามารถสังเกตเห็นความสัมพันธ์ของสุขาภิบาลปากน้ำและป่าชายเลนว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก เพราะสุขาภิบาลปากน้ำต้องพึ่งพาอาศัยป่าชายเลน ในการดำรงอยู่ถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการประมงตลอดจนประชาชนต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นเพื่อประกอบอาชีพหรือพักอาศัย จึงมีการบุกรุกทำลายป่าชายเลนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และตลอดมา

พื้นที่สุขาภิบาลปากน้ำและป่าชายเลนโดยรอบที่อยู่ในป่าสงวนแห่งชาติคลองหัวเขี้ยวและป่าคลองเกาะสุขจึงจำเป็นต้องได้รับการวิเคราะห์การเจริญเติบโตและการคาดประมาณอนาคตเพื่อการวางแผนอย่างรัดกุมและรอบคอบ โดยใช้หลักวิชาการทางด้านต่าง ๆ เช่น ด้านป่าไม้, ชุมชน, ผังเมือง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เพื่อรักษาสภาพป่าชายเลน และยังคงบทบาทของสุขาภิบาลปากน้ำในแง่ที่เป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดระนองไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย